

EUROOPA KOMISJON

Brüssel, 29.6.2012
COM(2012) 359 final

KOMISJONI ARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE
direktiivi 2009/43/EÜ (kaitseotstarbeliste toodete ühendusesisese veo tingimuste
lihtsustamise kohta) ülevõtmise kohta

(EMPs kohaldatav tekst)

SISUKORD

1.	Sissejuhatus	4
2.	Direktiivi ülevõtmine liikmesriikides	5
3.	Direktiivi reguleerimisala: kaitseotstarbelised tooted.....	5
4.	Eelneva loa põhimõte	6
4.1.	Kaitseotstarbeliste toodete veoks liikmesriikide vahel on vaja eelnevat luba... ..	6
4.2.	... kuid võib esineda erandeid.....	6
4.2.1.	Veod valitsusasutustelt või valitsusasutustele, relvajõududelt või relvajõududele, rahvusvaheliste organisatsioonide teostatavad veod ja relvastusalaste koostööprogrammide jaoks ette nähtud veod.....	6
4.2.2.	Humanitaarabi ja hädaolukordadega seotud veod.....	6
4.2.3.	Vedu paranduse, hoolduse, näitusele väljapaneku või demonstreerimise otstarbel.....	6
4.2.4.	Täiendavad vabastused.....	7
4.3.	Liikmesriigi territooriumile sisenevate või seda territooriumi läbivate kaitseotstarbeliste toodete läbiveo- ja sisenemisload	7
4.4.	Komponendid.....	7
5.	Üld-, koond- ja üksikveoload	8
5.1.	Kolme liiki veoload.....	8
5.2.	Üldised veoload.....	8
5.2.1.	Tarnijad, kes võivad kasutada üldisi veolube	8
5.2.2.	Üldloa alusel kaitseotstarbelisi tooteid saavate vastuvõtjate kategooriad.....	8
5.2.3.	Kaitseotstarbeliste toodete liigid, mida võib vedada üldise veoloa alusel	9
5.2.4.	Registreerimine enne üldise veoloa esmakordset kasutamist	9
5.3.	Koondveoload	9
5.4.	Üksikud veoload.....	10
5.5.	Tarnijatelt saadav teave.....	10
5.6.	Lube andvad asutused	10
6.	Vastuvõtivate ettevõtete sertifitseerimine	10
6.1.	Sertifitseerimise eesmärk	10
6.2.	Sertifitseerimise kriteeriumid.....	11
6.3.	Sertifitseerimise peamiste elementide ülevõtmine.....	11

6.4.	Sertifitseeritud vastuvõtjate andmete avaldamine.....	11
6.5.	Sertifitseerimisasutused.....	11
6.6.	Kaitsemeetmed	12
7.	Eksport pärast vedu	12
8.	Karistused.....	13
9.	Ülevõtmise probleeme	13
10.	Kokkuvõte	13
	Lisa	15

KOMISJONI ARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE

direktiivi 2009/43/EÜ (kaitseotstarbeliste toodete ühendusesisese veo tingimuste lihtsustamise kohta) ülevõtmise kohta

(EMPs kohaldatav tekst)

1. SISSEJUHATUS

Direktiivi eesmärk on lihtsustada reegleid ja korda, mida kohaldatakse kaitseotstarbeliste toodete ELi-sisese veo¹ suhtes, et tagada siseturu nõuetekohane toimimine.

Seni on liikmesriikide kaitseotstarbeliste toodete liidusisest vedu käsitlevad õigusaktid sisaldanud lahknevusi. See võib takistada toodete vaba liikumist ja moonutada konkurentsi siseturul, pärssides niiviisi Euroopa Liidus innovatsiooni, tööstuskoostööd ja kaitsetööstuse konkurentsivõimet.

Direktiivi rakendamine peaks eeldatavasti kõrvaldama kaitseotstarbeliste toodete kaubandustõkked, ergutama ühiseid tootmisprojekte, muutma ELi kaitsetööstusettevõtteid konkurentsivõimelisemaks ja aitama kaasa siseturu konsolideerimisele. Selle tulemusena oleks kaitseüsteemide integreerijatel võimalus avada oma varustusahel paremini prognoositavatel tingimustel, suurendada mastaabisäästu ja optimeerida kaitseotstarbeliste toodete tootmisahel. Uued reeglid võivad luua ka sektoris tegutsevatele VKEdele võimaluse pääseda teistes liikmesriikides varustusahelasse. ELi kaitsetööstuslik ja tehnoloogiline baas tugevneks. Samuti aitab direktiiv vähendada ettevõtjate ja liikmesriikide ametiasutuste halduskoormust. ELi ekspordikontrolli tõhusus suureneks, sest liikmesriikide kontrolliasutused võiksid suunata ressursid kõige tundlikumatele vedudele ja säilitada niiviisi kõrge julgeolekutaseme. Ning lõpuks tagab direktiiv parema kaitse ebaseadusliku kaubanduse vastu, võimaldades kaupade jälgimist ja reekspordi registreerimist, ning suurendab vastastikust usaldust liidu ja samu seisukohti jagavate kolmandate riikide vahel.

Liikmesriigid pidid direktiivi üle võtma hiljemalt 30. juuniks 2011 ning seda tuleks kohaldada alates 30. juunist 2012. Direktiivi artikliga 14 luuakse komitee, mis koosneb liikmesriikide esindajatest ja millel on oma osa direktiivi vähemoluliste sätete (nt selle lisa) muutmisel. Komitee abistab ühtlasi komisjoni, kui too liikmesriike direktiivi ülevõtmise ja rakendamise protsessis toetab.

Käesoleva aruandega rakendatakse direktiivi artikli 17 lõiget 1, mis nõuab, et komisjon esitaks aruande direktiivi ülevõtmise kohta liikmesriikides. Aruande koostamisel on lähtutud siseriiklike õigusaktide tekstidest, millega liikmesriigid on direktiivi üle võtnud ja mille nad on komisjonile teatanud; nende õigusaktide täielik nimekiri on esitatud lisas. Samuti annab aruanne esimese ettekujutuse eelseisvatest probleemidest.

¹ Direktiivi tekstis nimetatakse „ühendusesisest vedu”. Pärast Euroopa Liidu toimimise lepingu vastuvõtmist asendus termin „ühendus” terminiga „liit”.

2. DIREKTIIVI ÜLEVÕTMINE LIIKMESRIIKIDES

Ehkki direktiiviga oli ette nähtud ülevõtmisperiood, mis kestis rohkem kui kaks aastat pärast direktiivi avaldamist Euroopa Liidu Teatajas, näib, et selle õigeaegne ülevõtmine osutus mitmele liikmesriigile raskeks.

Komisjon on saanud direktiivi siseriiklikku õigusse ülevõtvate siseriiklike õigusnormide kohta ametliku teate enamikult liikmesriikidelt (20) (täpsemalt vt lisast). Ülejäänud liikmesriigid on teatanud komisjonile, et nad on oma vastavas menetluses juba kaugemale jõudnud.

Liikmesriikide suhtes, kes ei teatanud siseriiklikest direktiivi ülevõtmise õigusnormidest, algatas komisjon ELi toimimise lepingu artikli 258 alusel rikkumismenetluse. Praeguseks ei ole seitse liikmesriiki veel ülevõtmisest teatanud. Üks liikmesriik on teatanud osaliselt.

3. DIREKTIIVI REGULEERIMISALA: KAITSEOTSTARBELISED TOOTED

Direktiivi kohaldatakse kaitseotstarbeliste toodete suhtes, nagu on sätestatud kõnealuse direktiivi lisas, mida on juba muudetud kahel korral, nimelt komisjoni 22. novembri 2010. aasta direktiiviga 2010/80/EL² ja komisjoni 22. märtsi 2012. aasta direktiiviga 2012/10/EL³.

Muudatused tulenevad direktiivi artikli 13 lõikest 1, millega nähakse ette, et komisjon ajakohastab direktiivi lisas sätestatud kaitseotstarbeliste toodete nimekirja nii, et see oleks ranges vastavuses Euroopa Liidu sõjaliste kaupade ühise nimekirjaga.

ELi sõjaliste kaupade ühine nimekiri võetakse vastu nõukogu 8. detsembri 2008. aasta ühise seisukoha 2008/944/ÜVJP raames, millega määratletakse sõjatehnoloogia ja -varustuse ekspordi kontrolli reguleerivad ühiseeskirjad⁴. Nimetatud ühine seisukoht kohustab liikmesriike tagama, et nende riiklikud õigusaktid võimaldaksid neil kontrollida ELi sõjaliste kaupade ühises nimekirjas loetletud tehnoloogia ja varustuse ekspordi. Ühise seisukoha kohaselt on ELi sõjaliste kaupade ühine nimekiri lähtealuseks liikmesriikide riigisisestele sõjatehnoloogia ja -varustuse nimekirjadele, kuid ei asenda neid otseselt.

Nõukogu ajakohastab nimekirja kord aastas, enamasti seetõttu, et on muudetud tavarelvastuse ja kahesuguse kasutusega kaupade ning tehnoloogiate ekspordi käsitleva Wassenaari kokkuleppe⁵ raames vastu võetud lahingumoon nimekirja, mis sisaldab 22 peamist kirjet sõjaliseks otstarbeks ettenähtud esemete kohta, sealhulgas teatavate esemete kohta, mis kuuluvad sellistesse kategooriatesse nagu näiteks (kuid mitte ainult) väike- ja kergrelvad (ja nende laskemoon), tankid ja muud relvastatud sõjaväetranspordivahendid, sõjalaevad (pealvee- või allveelaevad), soomus- ja kaitsevarustus, õhusõidukid ja mehitamata õhusõidukid jne.

² ELT L 308, 24.11.2010, lk 11.

³ ELT L 85, 24.3.2012, lk 3.

⁴ ELT L 335, 13.12.2008, lk 99.

⁵ Wassenaari kokkuleppega on ühinenud 41 riiki ning selle sekretariaat asub Viinis. Kokkuleppe eesmärk on aidata kaasa piirkondlikule ja rahvusvahelisele julgeolekule, edendades läbipaistvust ja suuremat vastutust tavarelvade ning kahesuguse kasutusega kaupade ja tehnoloogiate veol ning hoides ära nende destabiliseerivat koondumist.

4. EELNEVA LOA PÕHIMÕTE

4.1. Kaitseotstarbeliste toodete veoks liikmesriikide vahel on vaja eelnevat luba...

Direktiivis on sätestatud, et kaitseotstarbeliste toodete veoks liikmesriikide vahel on vaja eelnevat luba (veoluba) (artikkel 4). „Vedu” on määratluse kohaselt „igasugune kaitseotstarbelise toote vedu või liikumine tarnijalt teises liikmesriigis asuvale vastuvõtjale”. Veoluba on liikmesriigi pädeva asutuse poolt tarnijale antav luba vedada kaitseotstarbelisi tooteid teises liikmesriigis asuvale vastuvõtjale.

Kõik liikmesriigid, kes on direktiivi täielikult või osaliselt üle võtnud, on inkorporeerinud eelneva loa nõude oma siseriiklikesse õigusaktidesse.

4.2. ... kuid võib esineda erandeid

4.2.1. *Veod valitsusasutustelt või valitsusasutustele, relvajõududelt või relvajõududele, rahvusvaheliste organisatsioonide teostatavad veod ja relvastusalaste koostööprogrammide jaoks ette nähtud veod*

Liikmesriigid võivad vabastada kaitseotstarbeliste toodete veo eelneva loa taotlemise kohustusest, kui tarnija või vastuvõtja on valitsusasutus või osa kaitsejõududest või kui tarneid teeb Euroopa Liit, NATO, Rahvusvaheline Aatomienergiaagentuur või muud valitsustevahelised organisatsioonid oma ülesannete täitmiseks. Veod, mis on vajalikud liikmesriikidevahelise relvastusalase koostööprogrammi rakendamiseks, võib samuti sellest nõudest vabastada (artikli 4 lõige 2).

Bulgaaria, Tšehhi Vabariik (ainult relvajõudude või koostööprogrammide puhul), Saksamaa (ainult valitsusasutuste ja relvajõudude puhul), Eesti, Kreeka, Prantsusmaa, Leedu, Ungari (välja arvatud koostööprogrammide puhul), Malta, Madalmaad, Sloveenia, Slovakkia ja Rootsi on neid erandeid kasutanud.

4.2.2. *Humanitaarabi ja hädaolukordadega seotud veod*

Peale selle võivad liikmesriigid vabastada kaitseotstarbeliste toodete veo eelneva loa taotlemise kohustusest, kui vedu on seotud katastroofi korral antava humanitaarabiga või hädaolukorras tehtava annetusega.

Bulgaaria, Eesti, Kreeka, Hispaania, Prantsusmaa, Leedu, Ungari, Malta, Austria, Sloveenia, Slovakkia ja Rootsi on seda erandit kasutanud.

4.2.3. *Vedu paranduse, hoolduse, näitusele väljapaneku või demonstreerimise otstarbel*

Kuna direktiivi eesmärk on oluliselt vähendada lubasid väljaandvate asutuste ja kaitsetööstuse halduskoormust ELis, võivad liikmesriigid anda vabastuse ka kaitseotstarbeliste toodete vedudele, mida on vaja paranduse, hoolduse, näitusele väljapaneku või demonstreerimise jaoks või pärast neid toiminguid.

Bulgaaria, Eesti, Kreeka, Prantsusmaa, Malta, Austria, Sloveenia, Slovakkia ja Rootsi on seda erandit kasutanud.

4.2.4. Täiendavad vabastused

Direktiiviga on komisjonile antud luba liikmesriigi taotlusel või omal algatusel lisada täiendavaid erandeid, kui vedu toimub tingimustel, mis ei mõjuta avalikku korda või avalikku julgeolekut, kui eelneva loa taotlemise kohustus on pärast direktiivi vastuvõtmist muutunud kokkusobimatuks liikmesriikide rahvusvaheliste kohustustega või kui see on vajalik valitsustevaheliseks koostööks.

Praegu ei ole komisjon saanud sellist taotlust ega näinud konkreetset vajadust täiendavate vabastuste järele.

4.3. Liikmesriigi territooriumile sisenevate või seda territooriumi läbivate kaitseotstarbeliste toodete läbiveo- ja sisenemisload

Üks direktiivist tulenevaid uuendusi on nn läbiveo- ja sisenemislubade kaotamine kaitseotstarbeliste kaupade veol läbi ühe või mitme liikmesriigi, mis ei ole ei lähteliikmesriik ega vastuvõttev liikmesriik, ilma et see piiraks sätete kohaldamist, mis on vajalikud avaliku julgeoleku või avaliku korra huvides, muu hulgas näiteks veohutuse tagamiseks. See tähendab, et kaitseotstarbeliste toodete veoks ELi sees peaks piisama üldisest, koond- või üksikloast (täpsemalt vt punkt 5).

Mitte üheski direktiivi üle võtnud liikmesriigis ei nõuta ELi-sisese veo korral läbiveo- ega sisenemisluba, välja arvatud direktiiviga ette nähtud erandite korral. Näiteks Saksamaa nõuab üldluba sisenemiseks ja läbiveoks ainult sõjarelvade puhul. Madalmaad loovad eelneva teatamise süsteemi. Ungari nõuab läbiveoluba ainult teatud kategooria toodete puhul ja säilitab sisenemislubade nõude.

Niisugune lubade ja nendega seotud haldusmenetluste vähendamine peaks eeldatavasti oluliselt lihtsustama ELi-sisest kaitseotstarbeliste toodete vedu, vähendama ettevõtetele esitatavaid haldusnõudeid ja parandama liikmesriikide varustuskindlust.

4.4. Komponentid

Kaitseotstarbeliste toodete komponentidel on direktiivis eriline koht. Paljud tehingud ELi kaitsetööstusega seotud ettevõtete vahel on seotud komponentide veoga tarnijalt (sageli VKE) teisele ettevõttele, kes inkorporeerib saadud komponendi suuremasse allsüsteemi (nt hüdrolokaatorisse) või suuremasse süsteemi (nt allveelaeva). Niisugused integreerivad ettevõtted toodavad harilikult suuri relvasüsteeme, millesse on sisse ehitatud komponendid, mis on hangitud tarnijalt, kes võib asuda teises liikmesriigis (nt lennukitele ette nähtud ühenduskomponendid).

Kuigi komponente ei ole direktiivis ametlikult määratletud, on artikli 4 lõikega 7 ette nähtud, et liikmesriigid määravad kindlaks komponentide veolubade tingimused, lähtudes veo sensitiivsusest, mille hindamisel arvestatakse muu hulgas komponentide laadi, võrreldes toodetega, millesse need inkorporeeritakse, ning võrreldes lõpptoota mis tahes lõppkasutusega, mis võib põhjustada probleeme; samuti arvestatakse komponentide tähtsust, võrreldes toodetega, millesse need inkorporeeritakse.

Välja arvatud juhul, kui liikmesriik peab komponentide vedu sensitiivseks, peab liikmesriik hoiduma mis tahes ekspordipiirangute kehtestamisest komponentide suhtes, kui vastuvõtja esitab kasutusviisi deklaratsiooni, millega tõestab, et veoloaga hõlmatud komponendid

integreeritakse tema enda toodetesse ning seetõttu ei saa neid hiljem sellistena vedada või eksportida, välja arvatud hooldamise või parandamise eesmärgil (artikli 4 lõige 8).

Liikmesriigid, kes on direktiivi täielikult üle võtnud, on vastu võetud siseriiklikes meetmetes neid sätteid arvesse võtnud.

5. ÜLD-, KOOND- JA ÜSIKVEOLOAD

5.1. Kolme liiki veoload

Enne direktiivi vastuvõtmist olid enamikus liikmesriikides kõige levinumaks haldusvahendiks üksikload. Üksikluba oli vaja enne iga vedu ning sellega kaasnesid menetlused ja kulutused. Seetõttu on direktiiviga võetud kasutusele kaks uut loatüüpi: üld- ja koondluba, mis lihtsustavad veoga seotud menetlusi. Nende uut tüüpi lubadega saavutab Euroopa kaitsetööstus teises liikmesriigis varustuse soetamisel tõhusa, tõrgeteta ja usaldusväärse varustusahela.

Kõik liikmesriigid, kes on direktiivi üle võtnud, on inkorporeerinud oma õigusaktidesse 3 tüüpi load: üld-, koond- ja üksikload, samuti nende lubadega seotud tingimused, nagu on direktiivis ette nähtud.

5.2. Üldised veoload

5.2.1. Tarnijad, kes võivad kasutada üldisi veolube

Üldised veoload annavad ühes liikmesriigis asuvatele tarnijatele loa vedada loal nimetatud kaitseotstarbelisi tooteid mõnes teises liikmesriigis asuvatele teatavasse kategooriasse kuuluvatele vastuvõtjatele (artikkel 5). Tarnijad peavad kas täitma üldloale seatud tingimused või taotlema koond- või üksikluba.

Üldine veoluba avaldatakse ja selle puhul ei ole vaja esitada veo jaoks individuaalset taotlust. See võimaldab tingimustele vastavatel tarnijatel vedada tooteid, ilma et antud etapis oleks vaja täita mingeid lisaformaalsusi. Liikmesriigid kontrollivad vedusid tagantjärele.

Seda tüüpi load muudavad vähemsensitiivsete vedude puhul menetluse tarnijate jaoks oluliselt lihtsamaks. Nii saavad liikmesriigid suunata kontrollitegevuse sensitiivsematele vedudele, sest iga konkreetset juhtumit ei ole vaja kõikide tehingute puhul eraldi analüüsida.

5.2.2. Üldloa alusel kaitseotstarbelisi tooteid saavate vastuvõtjate kategooriad

Üldistel veolubadel peaksid olema määratud teises liikmesriigis asuvate vastuvõtjate kategooriad. Nende kategooriate hulgas on „sertifitseeritud ettevõtted”, liikmesriigi kaitsejõud või kaitsevaldkonnas tegutsev hankija, kes teostab oste liikmesriigi kaitsejõudude ainukasutuse tarbeks. Üldisi veolubasid kasutatakse ka juhul, kui vedu toimub demonstreerimise, hindamise või näitusele väljapaneku eesmärgil või hoolduse ja paranduse otstarbel, kui vastuvõtja on kaitseotstarbeliste toodete algne tarnija (artikli 5 lõige 2).

Direktiivis on liikmesriikidele siiski jäetud võimalus laiendada vastuvõtjate kategooriad või lisada muuotstarbelisi vedusid.

Üldload on eespool nimetatud kategooriate puhul kättesaadavad kõikides liikmesriikides, kus direktiiv on täielikult üle võetud. Seega näeb Sloveenia üldloa ette ainult relvajõudude ja sertifitseeritud vastuvõtjate puhul, samas kui muudel juhtudel vabastatakse loanõudest; Hispaania näeb ette üldload ka NATO ja NAMSAs operatsioonidega seotud vedude puhul; Bulgaaria, Kreeka, Küpros ja Malta on näinud ette üldload artikli 5 lõikes 3 sätestatud koostööprogrammide puhul.

5.2.3. Kaitseotstarbeliste toodete liigid, mida võib vedada üldise veoloa alusel

Liikmesriikidel on õigus määrata kaitseotstarbeliste toodete või kaitseotstarbeliste toodete kategooriate jaoks loatüübid (artikli 4 lõige 5).

Mitu liikmesriiki, näiteks Eesti, Hispaania, Prantsusmaa, Küpros, Madalmaad ja Portugal, on juba teatanud komisjonile oma üldluba nimekirja. Sellegipoolest oodatakse liikmesriikidelt, et nad avaldaksid nimekirjad tootekategooriate kohta, millele nad üldlube annavad, ja muude loatingimuste kohta hiljemalt 30. juuniks 2012, st direktiivi rakendamise tähtajaks.

5.2.4. Registreerimine enne üldise veoloa esmakordset kasutamist

Liikmesriigid võivad kehtestada üldise veoloa esmakordsele kasutamisele eelneva registreerimise tingimused (artikli 5 lõige 4). Näiteks Bulgaaria, Tšehhi Vabariik, Hispaania, Prantsusmaa, Kreeka, Austria, Malta, Madalmaad, Portugal ja Sloveenia on õigusaktis sätestanud sellise nõude.

Lisaks peavad tarnijad selle liikmesriigi pädevatele asutustele, kelle territooriumilt nad soovivad kaitseotstarbelisi tooteid vedada, mõistliku aja jooksul teatama oma kavatsusest kasutada üldist veoluba esimest korda (artikli 8 lõige 2). Mitu liikmesriiki, näiteks Kreeka, Prantsusmaa, Küpros, Läti, Austria, Slovakkia, Sloveenia ja Rootsi, nõuavad niisugust registreerimist.

Liikmesriigid võivad määrata kindlaks lisateabe, mida võidakse nõuda üldise veoloa alusel veetavate kaitseotstarbeliste toodete kohta. See säte võib aidata liikmesriikidel teha kindlaks tarnijad, kes üldlube tegelikult kasutavad, et pädevatel ametiasutustel oleks võimalik vajaduse korral kontrollida tarnija arvepidamist.

5.3. Koondveoload

Koondveoluba on eelnev luba, mille liikmesriigi asutus annab üksikule tarnijale tema palvel kindlaksmääratud toodete veoks kindlaksmääratud vastuvõtjatele; toodetele ei seata koguselisi piiranguid ning loa kehtivusaeg on 3 aastat ja luba võib uuendada (artikkel 6). Niisugused load võimaldavad lihtsustamist ses mõttes, et koondveoload ei ole seotud ühe saadetisega, vaid neid võib kasutada pikema aja jooksul mitmeks veoks. Eriti palju abi võib neist olla kindlaskujunenud kliendile rutiinsete saadetiste saatmisel või VKE-dele, kelle tootekataloog on piiratud.

Mõnes liikmesriigis saadud kogemused on näidanud, et koondload võimaldavad märkimisväärset lihtsustamist. Näiteks kui Prantsusmaal võeti 2002. aastal kasutusele koondload, mis põhinesid osalevate ettevõtete kataloogidel (sihtrühmaks olid eelkõige VKE-d), asendati esimese 35 väljaantud koondloaga 1 250 üksikluba, mis tähendas bürokraatia märkimisväärset vähenemist.

Direktiiviga nõutavad koondveoload saavad kättesaadavaks kõikides direktiivi üle võtnud liikmesriikides. Komisjonile ei ole esitatud informatsiooni selle kohta, milliste tootekategooriate suhtes antakse koondlube.

5.4. Üksikud veoload

Üksikud veoload on load, mille liikmesriigi asutus annab üksikule tarnijale kindlaksmääratud tootekoguse ühekordseks veoks. Neid lube tuleks kasutada üksnes artiklis 7 sätestatud juhtudel: kui piirduakse üheainsa veoga, kui see on vajalik liikmesriigi oluliste julgeolekuhuvide kaitse või avaliku korra seisukohalt või kui see on vajalik liikmesriikide rahvusvaheliste ülesannete ja kohustuste täitmiseks. Üksikveolube võib kasutada ka siis, kui liikmesriigil on tõsine põhjus arvata, et tarnija ei ole võimeline täitma koond- või üldloa tingimusi.

Üksikveolubade andmise kriteeriumid on seetõttu piiravad. Piiratud arvuks juhtudeks peavad üksikud veoload alles jääma. Eeldatakse, et tulevikus võib suurem osa ELi-siseseid vedusid toimuda üld- ja koondlubade alusel ning üksikload jäävad üksnes kõige sensitiivsemate esemete jaoks.

Komisjonile ei ole esitatud informatsiooni selle kohta, milliste tootekategooriate suhtes antakse üksiklube.

5.5. Tarnijatelt saadav teave

Tarnijad esitavad teavet vastuvõtjatele ja ametiasutustele ning peavad vastavat arvestust vedude kohta, et lihtsustada asjakohast kontrolli.

Kõik liikmesriigid, kes on direktiivi täielikult üle võtnud, on lisanud oma riiklikesse õigusaktidesse sätteid teabe, aruandluse ja arvestuse pidamise kohta. Näiteks Hispaanias ja Madalmaades nõutakse, et tarnijad esitaksid asjaomastele ametiasutustele teavet iga kuue kuu tagant, Ungaris aga iga kolme kuu tagant. Andmete säilitamise periood ulatub Rootsi 3 aastast Iirimaa ja Küprose 7 aastani, Bulgaarias ja Prantsusmaal on see aga kuni 10 aastat.

5.6. Lube andvad asutused

Lubade andmise ülesanne on eri liikmesriikides antud eri institutsioonidele, mitte tingimata kaitseministeeriumidele, nagu näiteks Portugalis või Prantsusmaal, vaid ka muudele institutsioonidele, näiteks Ungaris kaubanduslitsentside büroole, Madalmaades majandusministeeriumile, Rootsis strateegiliste kaupade inspeksioonile.

6. VASTUVÖTVATE ETTEVÖTETE SERTIFITSEERIMINE

6.1. Sertifitseerimise eesmärk

Sertifitseerimine on üks direktiivi keskseid elemente ja sellega võetakse kaitseotstarbeliste toodete veo kontrollisüsteemis kasutusele uus tegutsemisviis. Vastuvõtjate sertifitseerimise eesmärk on teha kindlaks, kas nad on piisavalt usaldusväärsed, et võtta vastu kaitseotstarbelisi tooteid teises liikmesriigis välja antud üldise veoloa alusel. Tegemist on usalduse suurendamise meetme ja järelkontrolli kindlustamise vahendiga. See vähendab ebaseadusliku veo riski ja suurendab üldise veoloa alusel veetavate kaitseotstarbeliste toodete jälgitavust.

6.2. Sertifitseerimise kriteeriumid

Direktiiviga nähakse ette kogu ELile ühised sertifitseerimiskriteeriumid (artikli 9 lõige 2). Sertifitseerimise eesmärk on anda liikmesriikidele ja tarnijatele garantii vastuvõtva ettevõtte kogemuste kohta kaitsetegevuses, selle kohta, kuidas ta seni on asjaomastest õigusnõuetest kinni pidanud (eelkõige reekspordi alal), ning tema sisekontrolliprogrammide ja struktuuri usaldusväärsuse ja kvaliteedi kohta. Eelkõige tunnistatakse sertifitseerimisega, et toodete, sealhulgas immateriaalse vara (tehnoloogiate, oskusteabe, tarkvara jms) kaitseks rakendatakse asjakohaseid riskiennetusmeetmeid.

Need sätted toovad kaasa vajaduse uue juriidilise ja institutsioonilise raamistiku järele liikmesriikides. Et lihtsustada direktiivi ülevõtmist, võttis komisjon vastu 11. jaanuari 2011. aasta soovitus 2011/24/EL kaitsettevõtjate sertifitseerimise kohta kaitseotstarbeliste toodete ühendusesisese veo tingimuste lihtsustamist käsitleva Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/43/EÜ artikli 9 alusel,⁶ milles on ette nähtud sertifitseerimiskriteeriumide suunised. Soovituse peamine eesmärk on tagada sertifitseerimiskriteeriumide ühesugune tõlgendamine ja kohaldamine, et näiteks sertifikaate saaks vastastikku kiiremini tunnustada. Soovitus kutsutakse liikmesriike üles kohaldama seda hiljemalt 30. juuniks 2012.

6.3. Sertifitseerimise peamiste elementide ülevõtmine

Vastavalt teatatud riiklikele ülevõtmismeetmetele on liikmesriigid, kes on direktiivi täielikult üle võtnud, kehtestanud ka kaitseotstarbeliste toodete vastuvõtjate sertifitseerimiseks vajalikud elemendid. Need liikmesriigid on nimetanud pädevad asutused, nagu on nõutud artikli 9 lõikes 1, ja kehtestanud artikli 9 lõikes 2 ette nähtud usaldusväärsuse kriteeriumid. Üldiselt on siseriiklike õigusaktidega ette nähtud teistes liikmesriikides kehtestatud sertifikaatide tunnustamine (artikli 9 lõige 6). Peale selle on liikmesriigid, kes on direktiivi täielikult üle võtnud, kehtestanud ka sertifitseerimiskriteeriumide täitmise seireks ja vajalike parandusmeetmete rakendamiseks vajalikud mehhanismid, nagu on nõutud artikli 9 lõikes 5 ja artikli 9 lõikes 7.

6.4. Sertifitseeritud vastuvõtjate andmete avaldamine

Liikmesriigid peavad avaldavama sertifitseeritud vastuvõtjate nimekirja ja ajakohastama seda regulaarselt ning teavitama sellest ka komisjoni, Euroopa Parlamenti ja teisi liikmesriike. Samas on ka sätestatud, et komisjon peaks tegema liikmesriikide sertifitseeritud vastuvõtjate keskregistri oma veebilehel kättesaadavaks (artikli 9 lõige 8).

Selleks on komisjon loonud andmebaasi CERTIDER. See süsteem töötati välja koostöös spetsiaalse töörühmaga, mis koosnes liikmesriikide esindajatest. Süsteemi on katsetanud ja kontrollinud liikmesriikide esindajad, kes hakkavad panema registrisse andmeid sertifitseeritud vastuvõtjate ettevõtete kohta. CERTIDER on kättesaadav järgmisel aadressil: <http://www.ec.europa.eu/enterprise/sectors/defence/certider/>.

6.5. Sertifitseerimisasutused

Liikmesriigid määravad pädevad asutused, kes sertifitseerivad nende territooriumil asuvaid vastuvõtjaid, kes võtavad vastu teiste liikmesriikide välja antud üldiste veolubade alusel veetavaid kaitseotstarbelisi tooteid.

⁶ ELT L 11, 15.1.2011, lk 62.

See ülesanne on eri liikmesriikides antud eri institutsioonidele, mitte tingimata kaitseministeeriumidele, nagu näiteks Kreekas, Prantsusmaal, Sloveenias ja Portugalis, vaid näiteks Tšehhi Vabariigis ja Hispaanias tööstusministeeriumile, Madalmaades, Slovakkias ja Leedus aga majandusministeeriumile.

6.6. Kaitsemeetmed

Direktiiv annab võimaluse peatada teises liikmesriigis asuva sertifitseeritud vastuvõtja puhul ajutiselt üldluba teatavatel erijuhtudel ja teatavatel tingimustel (artikkel 15). Samuti nähakse selles ette mehhanism teiste liikmesriikide ja komisjoni teavitamiseks.

Mitu liikmesriiki, näiteks Bulgaaria, Iirimaa, Kreeka, Hispaania, Küpros, Malta, Austria, Sloveenia, Slovakkia ja Rootsi, on otsustanud inkorporeerida need sätted oma siseriiklikesse õigusaktidesse.

7. EKSPORT PÄRAST VEDU

Kaitseotstarbeliste toodete ekspordi reguleeritakse nõukogu ühise seisukohaga 2008/944/ÜVJP. Direktiivis on selgesti sätestatud, et see ei mõjuta liikmesriikide otsustusõigust kaitseotstarbeliste toodete ekspordipoliitika osas (artikli 1 lõige 2).

Veoload võivad siiski sisaldada spetsiifilisi piiranguid kolmandatesse riikidesse eksportimisel. Sellega seoses on artikli 4 lõikes 6 ette nähtud, et liikmesriigid määravad kindlaks kõik veolubade tingimused, sealhulgas kolmandates riikides asuvatele füüsilistele või juriidilistele isikutele kaitseotstarbeliste toodete eksportimise piirangud, võttes muu hulgas arvesse veoga tekkivat inimõiguste, rahu, julgeoleku ja turvalisuse tagamise riski.

Liikmesriigid peavad tagama, et juhul, kui kaitseotstarbeliste toodete suhtes kehtivad ekspordipiirangud, deklareeriksid nende toodete vastuvõtjad ekspordiluba taotledes oma pädevatele asutustele, et nad on nende piirangute tingimustest kinni pidanud, sealhulgas vajaduse korral saanud päritoluliikmesriigist nõutava nõusoleku (artikkel 10). Liikmesriigid, kes on direktiivi täielikult üle võtnud, on inkorporeerinud need sätted oma siseriiklikesse õigusaktidesse.

Liikmesriigid peavad tagama, et tolliasutuses ekspordiformaalsusi täites tõendaksid eksportijad, et vajalikud ekspordiload on saadud (artikli 11 lõige 1). Vajalikud tolliprotseduurid on kehtestatud kõikides liikmesriikides, kus direktiiv on üle võetud.

Mitu liikmesriiki, näiteks Bulgaaria, Iirimaa, Kreeka, Küpros, Ungari, Portugal ja Sloveenia, on kasutanud artikli 11 lõikes 2 sätestatud võimalust peatada oma territooriumilt eksportimise protsess maksimaalselt 30 päevaks.

Liikmesriigid, kes on ette näinud, et kaitseotstarbeliste toodete ekspordiformaalsused saab täita ainult teatavates tolliasutustes, peavad tegema tolliasutused komisjonile teatavaks (artikli 11 lõige 4). Komisjon peab avaldama nimetatud teabe Euroopa Liidu Teataja C-seerias. Praeguseks on seda võimalust oma õigusnormides kasutanud üksnes Bulgaaria, Kreeka ja Rootsi.

8. KARISTUSED

Lõpuks peavad liikmesriigid kehtestama reeglid karistuste kohta, mida kohaldatakse käesoleva direktiivi rakendamisest tulenevate eeskirjade rikkumise korral (artikkel 16). Tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad karistused on väärtuslikud abinõud, mida on vaja vastastikuse usalduse järkjärguliseks kasvatamiseks liikmesriikide vahel, ent need peaksid olema ka piisavad, et tagada direktiivi sätete täitmine, eelkõige seoses ühiste sertifitseerimiskriteeriumide järgimisega ning kinnipidamisega piirangutest, mis on kehtestatud kaitseotstarbeliste toodete edasisele kasutamisele veo järel.

Kõik liikmesriigid, kes on direktiivi üle võtnud, on oma siseriiklikes õigusaktides kehtestanud karistussätted. Karistused koosnevad kas haldustrahvidest (Ungari ja Tšehhi Vabariik) või haldustrahvide ja vangistuse kombinatsioonist (Iirimaa, Malta ja Rootsi).

9. ÜLEVÕTMISE PROBLEEME

Nagu eespool mainitud, on ülevõtmise lõpuleviimisega ning, mis veelgi olulisem, direktiivi nõuetekohase rakendamise tagamisega kõikides liikmesriikides endiselt probleeme. See protsess toob aga kaasa kaitseotstarbeliste toodete ELi-sisese veo eeskirjade ja korra lihtsustamise ning sellest tulenevalt tagatakse kaitsesektori siseturu nõuetekohane toimimine.

Direktiivi lisa kohta tuleb mainida, et kuigi see peaks olema alati identne ELi sõjaliste kaupade ühise nimekirjaga, on praktika näidanud, et lisa muutmise menetluse läbiviimiseks kulub vähemalt seitse kuud. Seetõttu erineb see ELi sõjaliste kaupade ühisest nimekirjast vähemalt seitsme kuu jooksul aastas. Lisaks tuleb komisjon direktiiv, millega lisa muudetakse, liikmesriikides üle võtta ja see nõuab siseriikliku seadusandliku või haldusmenetluse läbiviimist. Seega võib eeldada, et riiklikud õigusaktid, millega lisa üle võetakse, ei saa kunagi olema samal ajal kehtiva ELi sõjaliste kaupade ühise nimekirjaga identsed, välja arvatud juhul, kui liikmesriik võtab ELi sõjaliste kaupade ühise nimekirja üle ilma, et ootaks ära lisa muutmise. Need erinevused toovad riikide ametiasutustele ja ELi kaitsetööstuse ettevõtetele kaasa õiguslikke ja halduslikke lahknevusi ning on vastuolus seadusandja tahtega, et lisa ja ELi sõjaliste kaupade ühise nimekirja vahel valitseks range vastavus.

Komisjon on arvamusel, et on vaja lihtsustada direktiivi lisa ja ELi sõjaliste kaupade ühise nimekirja omavahelise vastavusseviimise korda. Seda küsimust tahab komisjon koostöös nõukogu ja Euroopa Parlamendiga edasi analüüsida.

10. KOKKUVÕTE

Direktiivi 2009/43/EÜ kohaldatakse siseturu sellises valdkonnas, kus seni on liikmesriigid julgeoleku kaalutlustel sageli teinud erandeid. Direktiiv aitab kaasa siseturu tugevdamisele, halduskoormuse vähendamisele, ELi kaitsevaldkonna tööstusbaasi tugevdamisele ning integratsiooni ja varustuskindluse suurendamisele. Samuti parandab see ekspordikontrolli tõhusust, võttes arvesse liikmesriikide julgeolekueesmärgi.

Direktiivi ülevõtmine enamikus liikmesriikides kujutab endast olulist edusammu kaitsevaldkonna siseturu integratsiooni alal. Direktiivi õigeaegne ülevõtmine osutus liikmesriikide jaoks raskeks. Sellest hoolimata näitab ülevõtmise määr, et direktiivi olulisemad elemendid, nimelt kogu ELi ulatuses ühtne lubade süsteem, ELi sõjaliste kaupade

ühine nimekiri, mis asendab varasemad erinevad riigi tasandil kehtestatud lahingumoon nimekirjad, ning kaitsetööstuse ettevõtete sertifitseerimine, mis on toonud kaasa suurema usalduse ja kaitsetööstuse ettevõtete usaldusväarsuse vastastikuse tunnustamise, on hästi siseriiklikku õigusse integreeritud.

Komisjon jälgib komitee abiga tähelepanelikult direktiivi ülevõtmist ja rakendamist, et aidata liikmesriike kogu protsessi jooksul ja teha õigeaegselt kindlaks nende vajadused. Komisjon vaatab rakendamise üle ja esitab selle kohta aruande Euroopa Parlamendile ja nõukogule 30. juuniks 2016⁷.

⁷ Nagu on ette nähtud artikli 17 lõikes 2.

Lisa

Riiklike ülevõtmismeetmete loetelu⁸

Liikmesriik	Siseriiklik ülevõtmismeede, nagu see on komisjonile teatatud	Uusim teave ülevõtmise seisukohta, nagu see on komisjonile teatatud
Belgia	-	Brüsseli pealinnapiirkonnas pidi õigusakt saadetama parlamendile 2012. aasta aprillis. Flaami piirkonnas viidi seadusandlik menetlus lõpule 6. juunil 2012. Vallooni piirkonnas pidi õigusakt saadetama parlamendile 2012. aasta aprillis.
Bulgaaria	25. märtsi 2011. aasta määrus nr 56 kaitseotstarbeliste kaupade ja kahesuguse kasutusega kaupade seaduse kohta	Täielikult
Tšehhi	Seadus, millega muudetakse seadust nr 38/1994, mis käsitleb sõjalise otstarbega kaupade väliskaubandust ning millega muudetakse seadust nr 455/1991 litsentsitava kaubanduse kohta (kaubanduse litsentside seadus) selle muudetud versioonis ja seadust nr 140/1961 (kriminaalseadustik) selle muudetud versioonis, 20. juuli 2011	Täielikult
Taani	Relvade ja lõhkeainete seaduse ning sõjavarustuse seaduse muutmise seadus nr 413, 9. mai 2011	Osaliselt
Saksamaa	Seadus, millega võetakse üle Euroopa Parlamendi ja nõukogu 6. mai 2009. aasta direktiiv	Täielikult

⁸

Liikmesriikide teatatud siseriiklike rakendusmeetmete loetelu võib leida järgmisel aadressil: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:72001L0095:ET:NOT>.

	2009/43/EÜ kaitseotstarbeliste toodete ühendusesisese veo tingimuste lihtsustamise kohta, 27. juuli 2011	
Eesti	Strateegilise kauba seadus, 12. juuli 2011	Täielikult
Iirimaa	Määrus („S.I.”) nr 346 aastast 2011, Euroopa ühenduste määrus (kaitseotstarbeliste toodete ühendusesisese veo kohta) 2011	Täielikult
Kreeka	11. novembri 2011. aasta seadus nr 4028, millega muudetakse relvade, laskemoona, lõhkeainete ja lõhkekehade seotud küsimusi reguleeriva seaduse 2168/1993 sätteid ning muid sätteid	Täielikult
Hispaania	17. juuni kuninglik dekreet 844/2011, millega muudetakse 12. detsembri kuninglikku dekreeti 2061/2008, millega kiidetakse heaks kaitseotstarbeliste materjalide, muude materjalide ning kahesuguse kasutusega kaupade ja tehnoloogiate väliskaubanduse kontrolli kord	Täielikult
Prantsusmaa	22. juuni 2011. aasta seadus nr 2011-702, mis käsitleb kaitseotstarbeliste toodete impordi- ja ekspordikontrolli, kaitseotstarbeliste toodete veo lihtsustamist ELis ning kaitse- ja julgeolekuturgusid 9. novembri 2011. aasta dekreet nr 2011-1467, mis käsitleb kaitseotstarbeliste toodete importi ja eksporti väljaspool ELi ja nende vedu ELi piires Teisesed õigusaktid, milles avaldatakse üldload	Täielikult
Itaalia	-	Seadusandlik menetlus viidi lõpule 30. mail 2012, kuid riiklikest meetmetest ei ole teatatud

Küpros	Kontrollitavate kaupade (kaitseotstarbeliste toodete ühendusesisese veo) määrused aastast 2011	Täielikult
Läti	Muudatused valitsuse 20. juuli 2010. aasta määruses nr 657 strateegiliste kaupade litsentside ja muude strateegilise kauba ringlusega seotud dokumentide väljaandmise või väljaandmisest keeldumise kohta, 28. juuni 2011	Täielikult
Leedu	Leedu Vabariigi seadus, millega muudetakse Leedu Vabariigi seadust strateegiliste kaupade kontrolli kohta nr XI-1616 (ametlik väljaanne, 2011, nr 128-6052), 11. oktoober 2011. Leedu kriminaalseadustik nr VIII-1968 (ametlik väljaanne, 2000, nr 89-2741). Seadus, millega muudetakse Leedu kriminaalseadustikku nr IX-1495 (ametlik väljaanne 2003 nr 38-1733) Seadus nr IX-2511, millega muudetakse ja täiendatakse halduskuritegude seadustikku (ametlik väljaanne, 2004, nr 166-6060) (edaspidi Leedu halduskuritegude seadustik) Leedu kaitseministri 7. juuli 2011. aasta korraldus nr V-766, millega muudetakse 29. detsembri 2009. aasta korraldust nr V-1216, millega kiidetakse heaks sõjaliste kaupade ühisnimekiri (ametlik väljaanne, 2011, nr 92-4400) Leedu Tolliameti peadirektori 11. juuni 2010. aasta korraldus nr 1B-393, millega muudetakse 25. juuni 2009. aasta korraldust nr 1B-351, millega kiidetakse heaks tolliasutuste klassifikaator (ametlik väljaanne, 2010, nr 70-3528)	Täielikult

Luksemburg		Siseriiklike meetmete vastuvõtt parlamendis on kavandatud 13. juuniks 2012
Ungari	Valitsuse 18. augusti 2011. aasta määrus nr 160/2011 sõjavarustuse ja sõjaliste teenuste ekspordi, impordi, veo ja transiidi lubade kohta ning ettevõtete sertifitseerimise kohta	Täielikult
Malta	Tarnete ja teenuste seadus, 8. november 2011	Täielikult
Madalmaad	Määrus, millega muudetakse strateegilise varustuse määrust, 30. september 2011 Strateegilise varustuse rakendusemäärus, 8. november 2011 22. juuni 1950. aasta seadus majanduskuritegude kohtuliku arutamise ja karistamise kohta Majanduse, põllumajanduse ja innovatsiooni riigisekretäri 28. oktoobri 2011. aasta määrused, millega avaldatakse üldload	Täielikult
Austria	2011. aasta väliskaubandusseadus, 28. aprill 2011	Täielikult
Poola	-	Seadusandlik menetlus oli 2012. aasta märtsi seisuga pooleli
Portugal	22. juuni 2011. aasta seadus 37/2011	Täielikult
Rumeenia	-	Ei ole teatatud
Sloveenia	20. juuli 2011. aasta määrus sõjarelvade ja -varustuse tootmislubade ja kauplemislubade kohta ning kaitseotstarbeliste toodete impordi, ekspordi, transiidi ja veo eellubade kohta	Täielikult

Slovakkia	Seadus kaitseotstarbeliste toodetega kauplemise kohta ning teatavate õigusaktide muutmise kohta, 19. oktoober 2011	Täielikult
Soome	-	Seadusandlik menetlus viidi lõpule 14. juunil 2012, kuid riiklikest meetmetest ei ole teatatud
Rootsi	Sõjavarustuse seaduse (1992: 1300) muutmise seadus, 9. juuni 2011 Tolli määrused ja suunised (TFS 1997: 35) lahingumooni kohta Korraldus SFS 2011:850, millega muudetakse korraldust 1992:1303 sõjavarustuse kohta	Täielikult
Ühendkuningriik	Ekspordikontrolli korraldus 2008	Ühendkuningriigi olemasolevad õigusaktid on osaliselt direktiiviga vastavuses